

Sygn. akt XVII AmC 1262/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 grudnia 2010 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SO Witold Rękosiewicz

Protokolant: asystent sędziego Anna Rowińska - Abczyńska

po rozpoznaniu w dniu 1 grudnia 2010 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Stowarzyszenia (...) z/s w P.

przeciwko (...) Bank (...) S.A z/s w W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. Uznaje za niedozwolone i zakazuje (...) Bank (...) S.A z/s w W. wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowień wzorca umowy o treści:

1. „Posiadacz będzie każdorazowo powiadamiać Bank (...) o zmianie swojego Adresu do Doręczeń lub Alternatywnej Formy Powiadomień pod rygorem uznania korespondencji wysłanej przez Bank pod dotychczas znany Adres do Doręczeń lub za pomocą Alternatywnej Formy Powiadomień za skutecznie doręczoną”,

2. „Bank nie odpowiada wyłącznie za rzeczywiste i udowodnione straty Posiadacza spowodowane przez nieprawidłowe lub nieterminowe wykonywanie rozliczeń pieniężnych”

II. Zasądza od (...) Bank (...) S.A z/s w W. na rzecz Stowarzyszenia (...) z/s w P. kwotę 720 zł (siedemset dwadzieścia) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

III. (...) Bank (...) S.A z/s w W. kwotą 1200 zł (jeden tysiąc dwieście) tytułem stałej opłaty sądowej od pozwów i nakazuje pobranie tej kwoty od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie.

IV. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt (...) Bank (...) S.A z/s w W.

/-/ SSO Witold Rękosiewicz

Sygn. akt XVII AmC 1262/09

UZASADNIENIE

Powód Stowarzyszenie (...) z siedzibą w P. pozwami z dnia 20 lipca 2009 r. wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie pozwanemu (...) Bankowi (...) SA z siedzibą w W. (Bank, pozwany) wykorzystywania w umowach z konsumentami następujących postanowień wzorców umów stosowanych przez pozwanego przy wykonywaniu działalności gospodarczej o treści:

1. „Posiadacz będzie każdorazowo powiadamiać Bank (...) o zmianie adresu swojego Adresu do doręczeń lub Alternatywnej Formy Powiadomień, pod rygorem uznania korespondencji wysłanej przez Bank pod dotychczas znany Adres do Doręczeń lub za pomocą Alternatywnej Formy Powiadomień za skutecznie doręczoną”, (pkt 6.2.6. Regulaminu Rachunków dla (...) Bank (...) SA)

2. „Bank odpowiada wyłącznie za rzeczywiste i udowodnione straty Posiadacza spowodowane przez nieprawidłowe lub nieterminowe wykonywanie rozliczeń pieniężnych”, (8.1 Regulaminu Rachunków dla (...) Bank (...) SA).

Zdaniem powoda zakwestionowane postanowienia są rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszają uzasadnione interesy konsumentów, a zatem stanowią „niedozwolone” klauzule umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Odnośnie pierwszego z kwestionowanych zapisów w przekonaniu powoda stanowi on klauzulę niedozwoloną, gdyż w sposób sprzeczny z prawem przewiduje modyfikację na niekorzyść konsumentów zasad doręczania oświadczeń woli przedstawionych w kodeksie cywilnym. Drugi z kwestionowanych zapisów jest z kolei w ocenie powoda sprzeczny z art. 52 ust 2 pkt 10 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U.02.72.665), ponieważ niezgodnie z prawem ogranicza odpowiedzialność pozwanego za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy o świadczenie usługi oraz, iż w/w stanowi niedozwoloną klauzulę określoną w 385³ pkt 2 kc.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości. Stwierdził, że zakwestionowane zapisy nie naruszają interesów konsumentów ani nie są sprzeczne z dobrymi obyczajami. Odnośnie pierwszego kwestionowanego postanowienia zauważył, że brak postanowienia tej treści prowadziłby do sytuacji, w której Bank nie znając nowego adresu swojego klienta musiały go poszukiwać, nie mogąc mu doręczyć żadnej korespondencji (np. wypowiedzenia umowy o prowadzenie rachunku, gdy stanie się to niezbędne z powodu podejrzenia o pranie brudnych pieniędzy przez posiadacza rachunku). Pozwany stwierdził, że wskazanie przez adresata korespondencji miejsca pobytu, zamieszkania lub jakiegokolwiek innego adresu jako tego, pod który należy kierować korespondencję „ma doniosłość w tym sensie, że przekazane zgodnie z nimi oświadczenia woli uważa się za złożone, jeżeli doszło ono na ten adres. Powołał się również na komentarz kodeksu cywilnego pod red. Z. Radwańskiego, o treści „W razie gdy adresat, pozostający w stałym stosunku prawnym ze składającym oświadczenie woli, nie uprzedził go o zmianie swojego adresu, ponosi ryzyko niezaznajomienia się z treścią oświadczenia woli skierowanego na adres już nieaktualny” oraz na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w orzeczeniu z dnia 19 maja 1949 r., C 492/49, PiP, Nr 8, s. 123 „Niewątpliwie umowa rachunku bankowego rodzi stosunek trwały. Nie może być tak, by w stosunku tego rodzaju, zmiana adresu jednej ze stron bez powiadomienia o tym fakcie, uniemożliwiła drugiej stronie złożenie jakiegokolwiek oświadczenia wymagającego doręczenia (np. oświadczenia o wypowiedzeniu umowy). Wskazał ponadto, iż uchylene tego postanowienia w istocie nie doprowadzi do tego, by zasada z niego wynikająca nie była stosowana: w braku tego, uznanego ewentualnie za nieskuteczne postanowienia wzorca i tak znajdzie zastosowanie identyczna co do treści, a wyżej zaprezentowana, wykładnia art. 61 kc. Nie można zatem przyjąć, aby kwestionowane postanowienie kształtowało prawa lub obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, skoro jego treść jest zgodna ze stanowiskiem doktryny i orzecznictwa.

Na zakończenie pozwany powołał się jeszcze na wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów o sygn. akt XVII AmC 117/03, w uzasadnieniu którego stwierdzono, że „zapis o doręczaniu przez Towarzystwo pism na ostatni wskazany adres Ubezpieczonego nie może budzić żadnych wątpliwości przeciętnego konsumenta. Po pierwsze daje wskazówkę konsumentowi, iż należy zawiadamiać (wskazywać) Towarzystwo o każdej zmianie adresu, co umożliwi konsumentowi otrzymanie korespondencji na adres, pod którym może ją odebrać. Po drugie Towarzystwo, znając aktualny adres konsumenta może kierować ją do konsumenta bez dodatkowej zwłoki związanej z ustaleniem prawidłowego adresu konsumenta i ponownym wysłaniem korespondencji. Zdaniem Sądu postanowienie to w sposób zrozumiały określa wymianę korespondencji pomiędzy Ubezpieczonym a Ubezpieczycielem i samo w sobie nie może wywołać negatywnych skutków dla konsumenta w postaci np. zmiany umowy ubezpieczenia, wznowienia umowy, zmiany warunków ochrony ubezpieczeniowej, itp.”.

Odnośnie drugiego z kwestionowanych zapisów pozwany wskazał, że postanowienie to nie wyłącza całkowicie odpowiedzialności DB za niewykonanie/nienależyte wykonanie zobowiązania oraz, że poza jego zakresem DB ponosi bardzo szeroką odpowiedzialność za niewykonanie przez siebie (także przy pomocy / współdziałaniu osób trzecich zobowiązania). Wskazał, iż przedmiotowa klauzula wyłącza jedynie odpowiedzialność za straty, nie wyłącza odpowiedzialności za utracone korzyści. Po drugie w związku z postanowieniem 8.3. Regulaminu także w zakresie strat nie jest wyłączona całkowicie odpowiedzialność, gdyż bank nie odpowiada jedynie za straty powstałe na skutek okoliczności od banku niezależnych. Po trzecie w wyniku strat wynikających z opóźnienia lub innego nieprawidłowego wykonania dyspozycji, straty te są naprawiane poprzez zapłatę kary umownej (pkt. 8.1. zd.2 Regulaminu). Kara umowna została ustalona na bardzo wysokim poziomie albowiem stanowi ona karną stopę procentową obowiązującą w banku (a ta jest dotychczas równa odsetkom maksymalnym) od kwoty zaległości, za każdy dzień opóźnienia. W ocenie pozwanego zakres ograniczenia odpowiedzialności banku jest bardzo wąski i nie może być uznany za istotne ograniczenie zasad odpowiedzialności. Takie rozłożenie ryzyka szkód należy uznać bowiem za wyważone i nie stojące w sprzeczności z dobrymi obyczajami. Zaznaczył również, że deklarowana odpowiedzialność banku za szkody (straty) jedynie udowodnione nie jest ograniczeniem odpowiedzialności, albowiem zgodnie z ogólnymi zasadami dochodzenia odpowiedzialności odszkodowawczej to na poszkodowanym spoczywa ciężar udowodnienia poniesionych szkód (art. 6 kc). Zapis ten jest jedynie powtórzeniem zasad ogólnych, dla konsumenta w sposób zrozumiały podaje informacje, że wysokość roszczeń musi zostać udowodniona.

W pismach procesowych z dn. 28.08.2009 r. powód podniósł, iż w odpowiedzi na pozew pozwany przyznał, że wykorzystywał w obrocie z konsumentami zakwestionowane klauzule umowne. Powód wskazał, że w jego ocenie pozwany nie może korzystając z wymienionego w pkt 1 postanowienia ograniczać odpowiedzialności odszkodowawczej banku wobec konsumenta w przypadku nienależytego wykonania umowy przez bank. Bank nie może ograniczać swojej odpowiedzialności wyłącznie do rzeczywistej szkody (a więc z wyłączeniem utraconych korzyści – *lucrum cessans*).

Odnośnie pkt 2 powód stwierdził, że przedmiotowa klauzula jest abuzywna, gdyż może prowadzić do sytuacji, w której pozwany uzna za skutecznie doręczoną korespondencję, z którą klient nie miał możliwości się zapoznać.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił i zważył co następuje:

Bezspornym jest, iż pozwany w prowadzonej działalności gospodarczej wykorzystywał przytoczone w pozwie postanowienia umowne. Pozwany temu nie zaprzeczył. Nie zarzucił też niezgodności cytowanych postanowień z treścią stosowanego wzorca umownego. W związku z tym, okoliczności te należało uznać za przyznane w świetle art. 230 kpc.

W postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone przedmiotem oceny Sądu jest, czy zawarte we wzorcach, kwestionowane postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz czy skutkiem tego dochodzi do rażącego naruszenia interesów konsumentów. Nie dotyczy to jednak postanowień regulujących główne świadczenia stron, jak cena lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Decydujące znaczenie dla abuzywności tych postanowień ma fakt, czy zostały uzgodnione w sposób indywidualny. Z akt sprawy nie wynika a pozwany również nie twierdził, że kwestionowane postanowienia były przedmiotem negocjacji stron umowy, której dotyczy stosowany przez Bank regulamin.

Przesłankami abuzywności postanowień wzorca umownego jest oprócz wymienionych powyżej również sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są m. in. działania zmierzające do niedoinformowania, dezinformacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron (tak M. Śmigiel – Wzorce s. 360). Chodzi więc o działania nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające In minus od przyjętych standardów postępowania.

Klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ § 1 k c uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków czy ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry w oderwaniu od konkretnych okoliczności stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, że zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ § 1 k c. W razie wątpliwości ciężar dowodu, że dane postanowienia nie spełniają przesłanek klauzuli generalnej spoczywa na przedsiębiorcy. – art. 385¹ § 4 k c. Aby uchylić domniemanie, że klauzula umowna zgodna z którąś z przykładowych klauzul wymienionych w art. 385³ k c. jest niedozwolonym postanowieniem umownym należy wykazać, że została ona uzgodniona indywidualnie lub, że nie kształtuje praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając ich interesy mimo swego „niedozwolonego” brzmienia tzn nie spełnia przesłanek z art. 385¹ § 1 k c. Dopiero po wykazaniu tej drugiej okoliczności może dojść do uchylenia domniemania abuzywności.

Oceniając w świetle powyższego pierwsze kwestionowane postanowienie wzorca stosowanego przez pozwanego stwierdzić należy, iż, stanowi ono typową klauzulę abuzywną w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc albowiem kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając ich interesy. Przedmiotowy zapis nakłada bowiem na klientów obowiązek informowania banku o zmianie adresu pod rygorem uznania przez bank oświadczeń kierowanych do konsumenta za doręczone. Powyższe może prowadzić do sytuacji, w której bank uzna np., że klient został poinformowany o istotnych zmianach regulaminu. Uregulowanie tej treści stoi jednak w sprzeczności z regulacjami kodeksu cywilnego. Kodeks cywilny przewiduje bowiem zasadę „milczącego akceptu” jedynie w stosunkach między przedsiębiorcami i to też, co należy podkreślić jedynie między przedsiębiorcami pozostającymi ze sobą w stałych stosunkach gospodarczych. Zastosowanie przedmiotowej konstrukcji w umowach z konsumentami stanowi więc rażące naruszenie ich interesów.

Ponadto postanowienie umowne o tej treści sprzeczne jest z przepisami kodeksu cywilnego dotyczącymi doręczeń. Kodeks cywilny taki sposób doręczenia przewiduje bowiem jedynie dla doręczeń dokonywanych przez Sąd, który jest niezawisłym organem państwowym pełniącym szczególną funkcję społeczną i w związku z tą funkcją dysponuje szczególnymi narzędziami - między innymi mającymi mu służyć do jej realizacji.

Zamieszczenie we wzorcu umownym postanowienia, które jest sprzeczne z zasadą prawidłowości doręczeń i związanymi z tym zasadami zaistnienia skutków oświadczenia woli, wyłączającymi jakiegokolwiek domniemanie doręczenia jest przejawem dążenia banku do uproszczenia zasad swojej działalności. Taka ocena znajduje zdaniem Sądu potwierdzenie w treści uzasadnienia złożonej przez Bank odpowiedzi na pozew

Drugie z kwestionowanych postanowień wyczerpuje natomiast przesłanki klauzuli abuzywnej gdyż (wbrew interpretacji przedstawionej przez pozwanego) prowadzi do sytuacji, w której bank ogranicza odpowiedzialność odszkodowawczą wobec konsumenta w przypadku nienależytego wykonania umowy. W odpowiedzi na pozew pozwany przyznał, że kwestionowane postanowienie ogranicza odpowiedzialność Banku wobec konsumenta. Dążył jednak do wykazania, że ograniczenie to jest nieznaczne i nie wywiera negatywnego wpływu na sytuację konsumenta.

Stosownie do art. 725-733 kc oraz przepisów ustawy Prawo bankowe (Dz.U. z 2002 r., Nr 72, poz., 665 ze zm.) umowa rachunku bankowego ma charakter stosunku cywilnoprawnego. W stosunku prawnym opartym na umowie rachunku bankowego nie jest zatem wyłączone stosowanie przepisów kodeksu cywilnego w zakresie odpowiedzialności banku za szkodę wynikłą z jego zawinionego działania. W szczególności dotyczy to stosowania art. 361 § 2 kc stanowiącego, iż naprawienie szkody obejmuje straty, które poszkodowany poniósł oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządono.

Wyłączenie ustawowe co do stosowania w/w przepisu musi wynikać z innych, równorzędnych aktów prawnych, wyraźnie oraz jednoznacznie stanowiących, że w określonych przypadkach naprawienie szkody obejmuje jedynie szkodę rzeczyswą (np. art. 115 kodeksu pracy – Dz.U. z 1993 r., Nr 21, poz. 94 ze zm.).

Artykuł 52 ust. 2 prawa bankowego określa co powinna zawierać umowa rachunku bankowego. Punkt 10 tegoż artykułu stanowi, iż w umowie należy zawrzeć postanowienie co do zakresu odpowiedzialności banku oraz wysokości odszkodowania banku za prowadzenie rachunku bankowego. Nie oznacza to jednak, iż postanowienia umowy w tym zakresie mogą zostać określone dowolnie, z pominięciem obowiązujących strony umów cywilnoprawnych, przepisów prawa w sposób ograniczający obowiązki banku wobec konsumenta oraz uprawnienia samego konsumenta wynikające z powszechnie obowiązujących przepisów prawa.

W związku z powyższym należy stwierdzić, iż pozwany w sposób istotny (z naruszeniem przepisów Prawa bankowego), ograniczył odpowiedzialność względem konsumentów za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązań czym wypełnił znamiona art. 385¹ § 1 kc i art. 385³ pkt 2 kc. Dodać wypada, że już samo stwierdzenie, iż kwestionowana klauzula jest niezgodna z przepisami powszechnie obowiązującego prawa stanowi podstawę do uznania jej za postanowienie spełniające przesłanki klauzuli abuzywnej, o której mowa w art. 385¹ § 1 kc. Powyższe ustalenie uzasadnia uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy uznając, iż kwestionowane postanowienia wzorca umownego stosowanego przez pozwanego spełniają przesłanki klauzuli niedozwolonej (art. 385¹ § 1 kc) zakazał ich wykorzystywania w obrocie (art. 479⁴² § 1 kc).

O obciążeniu pozwanego stałą opłatą sądową od pozwu orzeczono na podstawie art. 26 ust 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 167, poz. 1398).

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 i 99 kpc stosownie do wyniku sporu.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego zarządzono na zasadzie art. 479⁴⁴ kpc.

/-/ SSO Witold Rękosiewicz